

РЕЦЕНЗИЯ

От: Доц. д-р Искра Маринова Пантелейева

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. „Икономика“

Научна специалност: Икономика и управление (Индустрия)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия) в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

Автор на дисертационния труд: Александър Тихомиров Личев

Научен ръководител: Проф. д-р Анета Георгиева Денева

Тема на дисертационния труд: „Предприемачеството в контекста на концепцията за устойчиво развитие“

Основание: Заповед №1058 от 26.10.2023 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ за откриване на процедура и определяне състава на научното жури по защита на дисертационен труд, Решение на Факултетния съвет на факултет „Производствен и търговски бизнес“ (Протокол №2 от 24.10.2023 г.) и Решение на научното жури, взето на Първото заседание, проведено на 02.11.2023 г. (Протокол №1).

I. Информация за докторанта

Докторант Александър Тихомиров Личев е роден на 02 юни 1987 г. в гр. Свищов. През 2019 г. той придобива бакалавърска степен по специалност „Икономика на индустрията“ в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, а през 2011 г. завършва МП „Индустриален мениджмънт“ (СА „Д. А. Ценов“ – Свищов). Притежава свидетелство за професионална квалификация „Учител“ (Икономическа педагогика), както и за „Организатор и контрольор по

специалност „Организация и управление на туризма“. Професионалният му път започва през 2011 г. като програмист – уеб сайтове в СА „Д. А. Ценов“, а от 2014 г. заема позицията експерт „Технологично поддържане“ в Академичния компютърен център, отново в Академията.

Александър Личев владее отлично английски език и притежава много добри компютърни умения. Проявява активност и има редица участия в конференции, семинари и обучения, включително по Централноевропейската програма за обмен в университетското образование (CEEPUS).

Съгласно Заповед на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ №156/23.03.2021 г. от 01.04.2021 г. Александър Личев е зачислен за докторант в редовна форма на обучение по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“ към катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ на СА „Димитър А. Ценов“ – Свищов. Отчислен е с право на защита, съгл. Протокол №3/05.10.2023 г. от заседание на КС на катедра „Индустриален бизнес и предприемачество“ и Протокол №2/24.10.2023 г. от заседание на ФС на факултет „Производствен и търговски бизнес“.

II. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 255 страници. По вид, обем и в структурно отношение научната разработка е в съответствие с изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България. Състои се от: заглавна страница (1 стр.), съдържание (3 стр.), увод (5 стр.), изложение в три глави (212 стр.), заключение (4 стр.) и използвана литература (8 стр.). Представени са списък на таблиците (1 стр.) и списък на фигурите (3 стр.), както и систематизация на въведените съкращения. В основния текст на дисертационния труд са включени 7 бр. таблици и 66 бр. фигури. Библиографията включва 151 бр. литературни източници, от които 125 – на кирилица, и 26 – на латиница, както и 74 интернет източника.

III. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

В увода са представени основните методологико-методически аспекти на дисертационния труд – обоснована е актуалността на темата, направен е кратък обзор на авторите, работещи по темата на дисертационния труд, формулирани са предметът, обектът, целта, тезата и хипотезите, очертани са рамката и източниците на информационно осигуряване на разработката, представени са използваните методи на изследване, както и ограниченията по отношение на теоретичния обхват, предмета и обекта на изследване.

Темата на разработката е актуална, добре обоснована на база аргументи, свързани със значимостта, посоките на въздействие и направленията за постигане на позитиви от предприемачеството от позициите на концепцията за устойчиво развитие. **Обект на изследване** са съвременните български предприемачи, осъществяващи активност в сектор „С“ – преработваща промишленост, а **предмет на изследване** – нагласите и поведението на българските индустриски предприемачи в контекста на разбиранията за устойчиво развитие. Формулировката на темата, предмета и обекта на изследване са прецизни и ясни.

Целта на дисертационния труд е на база задълбочено проучване и тълкуване на съществуващите научно-теоретични постановки и данните от емпиричното проучване да се изследват актуалното състояние и перспективите за развитие на предприемачеството в България през призмата на концепцията за устойчивото развитие. Стремежът е да се изведе и апробира съвременен модел за разгръщане на предприемаческата активност, основан върху мотивацията за постигане на стабилност и икономически просперитет. Целта е сравнително добре дефинирана, насочваща към същността на разработката, очакваните резултати и приносни моменти. Обособени са 6 задачи във връзка постигането на целта, които следват логиката от теория към практика, всички са изпълнени.

Тезата, която дисертантът защитава, е, че на съвременния етап разумно осъществяваните трансформации с поемане на отговорности в духа на разбирането за устойчиво развитие, е решаващо условие за дългосрочен успех на собствения бизнес и за постигане на конкурентни предимства за българската икономика. Формулировката на тезата предоставя възможност за очертиване на теоретичните основни; извършване на проучване, събиране, оценяване и анализиране на необходимата емпирична информация; постигане на измерими резултати и обогатяване на научното познание. Налице е пряка връзка с обособените три хипотези. Предварително определените ограничения по отношение на тематичен и времеви обхват внасят допълнително яснота и засилват фокуса върху конкретните обект и предмет на изследване.

Структурата на изложението е логически издържана, позволяваща последователно развиване на изследователските идеи и постигането на приносни моменти.

Първа глава е *теоретична*. Тя е посветена на връзката между предприемачеството и устойчивото развитие. Представени са основните научно-теоретични постановки. Направена е систематизация на факторите, които оказват въздействие върху развитието на предприемачеството. Изяснена е концепцията за устойчиво развитие и връзката ѝ с предприемачеството. Налице е дефиниционна

яснота в използвания понятиен апарат. Съдържанието на първата част от изложението позволява плавен преход към емпиричното изследване на темата в България.

Втора глава е с практическа насоченост. В нея дисертантът е разгледал практическите проекции на предприемачеството в България през призмата на неговото еволюционно развитие и въздействие върху предприемаческата култура, както и в контекста на връзката „национална специфика – глобални тенденции за устойчиво развитие“. Въз основа на дефинираните концептуална рамка и методология за провеждане на емпиричното проучване е конструирана система от емпирични индикатори за осигуряване информационната база на изследователския инструментариум и са представени резултатите от проведеното практическо изследване на нагласите и поведението на съвременните български предприемачи.

Трета глава има емпирично-творчески характер. Целта ѝ е да се установят приложените аспекти при изследване на предприемачеството в България. Представени са резултатите от емпиричното изследване, свързани с нагласите и поведението на българските предприемачи, както и тяхната интерпретация. Идентифицирани са основните проблеми, очертани са ключовите приоритети и са дефинирани важни насоки за устойчиво развитие на предприемачеството в българските условия. Разработен и апробиран е авторов модел на устойчиво развитие на предприемачеството.

След всяка глава са направени основните обобщения и изводи.

В **заключението** са формулирани съответните обобщения относно съдържанието на отделните глави и постигнатите резултати, направени са конкретни изводи и са очертани насоките за последващо развитие и предизвикателствата в контекста на динамичното развитие на света, икономиките и сектора.

Общият обем на дисертационния труд съответства на предявените изисквания за научно съчинение от този вид. В структурно отношение е налице балансираност на частите от изложението (62 стр. – 69 стр. – 80 стр.). **Фигурите и таблиците** съдействат за доброто илюстриране на съдържанието. Използвани са разнообразни **методи на научно изследване**, подходящи за теоретичното и емпиричното развитие на изследователските виждания на дисертанта. Проблематиката на дисертационни труд е широко проучена. Дисертантът се е позовал на голям брой **изследователски разработки**.

Стилът на дисертационния труд е научен. **Терминологичният апарат** е подходящо използван и предпоставил постигането на широкообхватно и задълбочено анализиране на проблематиката в теоретичен и практически аспект.

Научната етика е спазена. **Позоваването** на литературните източници е направено коректно.

По темата на дисертационния труд в специализирани издания са публикувани **4 самостоятелни разработки** в български издания: 2 статии и 2 доклада. Части от дисертационния труд са представени на 3 научни форума – 1 докторантска сесия и 2 конференции. Докторантът е участвал и на още една докторантска сесия (с присъствие). Отчетени са **40 точки** (при минимално изискуеми 30,00 точки). Налице е **изпълнение на минималните национални изисквания** по Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България. В качествено и количествено отношение публикациите отговарят на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Авторефератът на дисертационния труд е в обем от 49 страници. В структурно, съдържателно и стилово отношение той е добре оформлен и отразява достоверно в синтезиран вид основните моменти от дисертационния труд: обект, предмет, цел, задачи, теза, хипотези, методологически инструментариум, теоретично и емпирично изследване, постигнати резултати, направени изводи и предложения. Авторефератът включва справка за научните и научно-приложните приноси; списък с публикациите, свързани с дисертационния труд; справка за участието на докторанта в научни форуми със статии и доклади, справка за съответствие с националните изисквания по Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България и декларация за оригиналност и достоверност.

IV. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд представлява обогатено научно изследване. Авторът декларира постигането на следните научни и научно-приложни приноси:

✓ В резултат на задълбочено проучване на литературни източници е проследен генезисът на предприемаческата институция и нейното значение в развитието на обществата. Дефинирани са същността и обхватът на базовите понятия „предприемач“ и „предприемачество“ от позициите на еволюцията на различните стопанско-политически процеси в България, като са очертани проявленията на исторически обусловените особености на фона на разгръщащите се съвременни глобални тенденции.

✓ Проучени, анализирани и обогатени са изследователските виждания и постановки относно устойчивото развитие и новите отговорности, които

обществото и икономиката вменяват на предприемачите, както и насоките за последващ разширен обхват на възможните емпирични интерпретации.

✓ Разработен е методологически инструментариум и е проведено емпирично проучване на съвременното българско предприемачество с фокус възможностите за преход към устойчиво развитие. Въз основа на анализа на резултатите от практическото проучване са идентифицирани важни проблеми, откроени са съществени приоритети и са очертани възможните насоки за положителни промени в предприемаческата практика в България.

✓ От позициите на концепцията за устойчиво развитие и при съобразяване със сложната и динамично променяща се среда е разработен и обоснован авторов модел за стимулиране развитието на отговорно и устойчиво предприемачество в България.

Считам, че формулираните приноси отразяват обогатени и доразвити моменти по тематиката на дисертационния труд. Приемам ги за лично дело на автора.

V. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

По отношение съдържанието и оформлението на дисертационния труд могат да се формулират някои бележки и препоръки, по-конкретно:

- Препоръчително по-добро представяне на методиката на емпиричното изследване.
- Налице е различен шрифт при представяне на част от фигурите, както и необходимост от по-добро техническо оформление на текста в дисертационния труд и инструментариума за онагледяване.

Бих искала да задам следните въпроси:

- Предвид сложната икономическа и гео-политическа обстановка, както и множеството проблеми на българските предприемачи, какво може да изтласка развитието на предприемачеството в България в позитивна посока?
- Какви опорни точки могат да използват предприемачите за повишаване на своята положителна/устойчива мотивация да правят бизнес, да разширяват полето на предприемаческата си активност и да предприемат стъпки за постигането на устойчивост?
- Съществува ли връзка между по-силната социална ангажираност на предприемача и неговия бизнес, и устойчивостта на дейността му в икономически контекст?
- На какво се дължи по-големият позитивизъм при деклариране на намерение за стартиране на предприемачески бизнес, което по принцип има

абстрактен формат, и твърде резервираното поведение за предприемането на реални стъпки за започване на бизнес инициативи?

Посочените бележки и зададените въпроси са с уточняващ характер и имат отношение към отделни части от дисертационния труд. Те не омаловажават неговите достойнства и не поставят под съмнение положителната ми оценка.

VI. Обобщено заключение и становище

Дисертационният труд на тема „**Предприемачеството в контекста на концепцията за устойчиво развитие**“ с автор докторант Александър Личев притежава нужните качества за научно съчинение, представлява завършено научно изследване и показва, че е усвоил основните теоретични знания и практически инструментариум за провеждането на самостоятелни научни проучвания. Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (чл. 6, ал. 3), Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (чл. 27, ал. 1 и ал. 2), както и на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Изразявам положителната си оценка за представения дисертационен труд и препоръчвам на Научното жури, назначено със Заповед № 058 от 26.10.2023 г. на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, да присъди на Александър Тихомиров Личев образователната и научна степен „доктор“ по област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“, докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“.

23.11.2023 г.

Свищов

Рецензент:

(Доц. д-

...

а)

